

Sygn. akt V CSK 90/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący,
sprawozdawca)
SSN Zbigniew Kwaśniewski
SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa Bogusławy P. oraz Mirosława P., działających w imieniu własnym i małoletnich powodów Dominika P., Sandry P., Weroniki P. a także Jakuba P.

przeciwko „E.” S.A. w W. – Oddziałowi w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 października 2010 r.,

skargi kasacyjnej małoletnich powodów Dominika i Sandry P.

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 13 listopada 2009 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 2 w części oddalającej dalej idącą apelację powodów i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w tym zakresie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Bogusława P. i Mirosław P. domagali się w imieniu własnym oraz ich małoletnich dzieci Dominika P., Sandry P., Weroniki P. i Jakuba P. zasądzenia od E. S.A. w W. – Oddział w W. kwot po 50.000 złotych z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę doznaną w związku ze wstrzymaniem dostaw energii do budynku przy ul. O. [...] w P.

Wyrokiem z dnia 28 lipca 2009 r. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej na rzecz małoletniego powoda Jakuba P. kwotę 25.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 13 września 2008 r., na rzecz małoletniej Weroniki P. kwotę 17.500 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 13 września 2008 r., na rzecz Bogusławy P. i Mirosława P. po 5.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 2 maja 2009 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adwokata Piotra N. kwotę 7.246,80 złotych tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu, a od pozwanego 1.537,20 złotych.

Sąd Okręgowy ustalił, że powodowie nie zapłacili pozwanej kwoty 2.762,78 złotych (powód zapłacił kwotę 65 złotych) wynikającej z faktury korygującej. Powodowie zarzucili, że urządzenie pomiarowe zostało uszkodzone przez pracowników pozwanej, ale jednocześnie uniemożliwiali wymianę tego urządzenia, czego konsekwencją było wstrzymanie w dniu 5 grudnia 2001 r. dostaw energii do budynku. W dniu 19 kwietnia 2002 r. Mirosław P. wniósł do Sądu Rejonowego w D. pozew przeciwko pozwanej o ustalenie, że należność w kwocie 2.732,75 złotych nie istnieje. W toku postępowania ustalono, że licznik energii elektrycznej nie nadawał się do stosowania jako urządzenie pomiarowe do rozliczeń z odbiorcą. Powództwo zostało w całości uwzględnione. Powodowie z dziećmi opuścili nieruchomość w dniu 23 czerwca 2004 r. na skutek wszczętej egzekucji komorniczej. Do chwili opuszczenia przez powodów budynku pozwana nie wznowiła dostaw energii. Od chwili wstrzymania dostaw energii powodowie postrzegani byli przez mieszkańców P. jako „złodzieje prądu”. Sprawa rzekomej kradzieży była powszechnie znana i urosła do rangi największej „afery” w mieście.

Oceny i opinie mieszkańców spowodowały, że powodowie czuli się szykanowani i poniżeni.

Sąd Okręgowy na podstawie dowodu z opinii biegłych tych opinii częściowo uwzględnił powództwo. Uznał, że wstrzymanie przez pozwaną dostaw energii do budynku było bezprawne, nie znajdowało bowiem podstawy w art. 6 ust. 3 ustawy z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. Nr 54, poz. 348 ze zm.; obecnie Dz. U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm.). Bogusława i Mirosław P. mogą domagać się z tytułu krzywd będących następstwem naruszenia ich dóbr osobistych, ale już nie z tytułu uszczerbku na zdrowiu (art. 445 w związku z art. 444 k.c.). Sąd uznał częściowo zasadność powództwa na rzecz małoletnich Jakuba i Weroniki P. Oddalił natomiast w całości żądanie zasądzenia zadośćuczynienia na rzecz małoletnich Dominika i Sandry P. uznając, że w latach 2001 – 2004 byli zbyt mali, aby mogli odczuwać jakąkolwiek krzywdę z powodu plotek rozpowszechnianych w P.

Obie strony wniosły apelacje od wyroku Sądu Okręgowego.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2009 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w punktach III i IV w ten sposób, że początkową datę odsetek ustawowych od zasądzonych tam należności głównych określił na dzień 30 lipca 2006 r., oddalił dalej idącą apelację powodów i w całości apelację pozwanej, odstąpił od obciążenia powodów kosztami postępowania apelacyjnego na rzecz pozwanej oraz zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego na rzecz adwokata Piotra N. kwotę 6.588 złotych tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że jedynie apelacja powodów podlega uwzględnieniu w zakresie rozstrzygnięcia o początkowym dniu płatności odsetek ustawowych od uwzględnionego roszczenia na rzecz Bogusławy P. i Mirosława P., a apelacja strony pozwanej jako bezzasadna podlega oddaleniu w całości. Oddalając w pozostałym zakresie apelację powodów, Sąd Apelacyjny uznał za bezzasadne zarzuty dotyczące wysokości przyznanego zadośćuczynienia oraz wadliwej wykładni art. 445 § 1 k.c., który był podstawą prawną rozstrzygnięcia żądania na rzecz małoletnich Jakuba i Weroniki P., natomiast roszczenie powodów

Bogusławy P. i Mirosława P. znajdowało podstawę prawną w art. 448 k.c., który nie został objęty zarzutami apelacyjnymi. Przyjął, że kwoty zasądzone na rzecz powodów są adekwatne do rodzaju naruszonego dobra osobistego oraz zakresu doznanej krzywdy, zwłaszcza, że nie wykazali oni żadnej inicjatywy zmierzającej do założenia licznika przedpłatowego, co umożliwiałoby dostawę energii do budynku, a przez wiele lat koncentrowali swoją aktywność w kwestionowaniu konieczności zapłaty należności wyliczonej przez stronę pozwaną. Rozmiar doznanej krzywdy był zatem spowodowany zaniechaniem powodów, co musi mieć wpływ na wysokość przyznanego zadośćuczynienia. Przyczynienie się poszkodowanego do zwiększenia rozmiarów szkody, w rozumieniu art. 362 k.c., może bowiem dotyczyć sytuacji, gdy po powstaniu szkody jej rozmiary uległy zwiększeniu na skutek zachowania poszkodowanego. Sąd Apelacyjny uznał za bezzasadny zarzut błędu w ustaleniu, że na skutek działań pozwanej Dominik i Sandra P. nie ponieśli żadnej szkody. Nie można bowiem oczekiwać od kilkuletniego dziecka, aby rozumiało, czym jest ograniczenie prawa do samodzielnego podejmowania decyzji w każdej sferze życia codziennego. Zadośćuczynienie ma charakter kompensacyjny i ma służyć złagodzeniu doznanych cierpień. Nie sposób przyjąć, aby na skutek braku możliwości korzystania z urządzeń zasilanych prądem małoletni powodowie mogli odczuwać krzywdę w takim stopniu.

Powodowie w skardze kasacyjnej zaskarżyli wyrok Sądu Apelacyjnego w części oddalającej dalej idącą ich apelację, zarzucając naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 23 w związku z art. 24 § 1 i art. 448, art. 445 § 1 oraz –omyłkowo - art. 488 zamiast art. 448 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przyjęta w kodeksie cywilnym konstrukcja ochrony dóbr osobistych osób fizycznych jest, po nowelizacji dokonanej na podstawie ustawy z dnia 23 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 114, poz. 542), następująca. W art. 23 k.c. wymieniono przykładowo dobra osobiste człowieka, które pozostają pod ochroną prawa cywilnego. Przesłanką odpowiedzialności niemajątkowej z tytułu naruszenia dóbr osobistych jest bezprawność zachowania się sprawcy naruszenia (art. 24 § 1 zdanie 1 i 2). Przepisy art. 24 k.c. odsyłają poza tym do

dalszych przepisów kodeksu w zakresie zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny (art. 445 i 448 w związku z art. 24 § 1 zdanie 3) oraz naprawienia szkody majątkowej (art. 444 i 446 – 447 w związku z art. 24 § 2).

Ochrona dóbr osobistych przewidziana w kodeksie cywilnym jest niezależna od wieku człowieka. Dlatego należy uznać, że w skardze kasacyjnej trafnie podniesiono, iż oddalenie powództwa w stosunku do małoletnich Dominika i Sandry P. stanowi przejaw ich dyskryminacji z powodu wieku. Wiek pokrzywdzonego może natomiast mieć wpływ na określenie wysokości zadośćuczynienia za doznana krzywdę (o czym niżej).

Zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę wprawdzie spełnia przede wszystkim funkcję kompensacyjną, ale jest z natury rzeczy niewymierne, w odróżnieniu od odszkodowania za doznaną szkodę na osobie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego na tle art. 445 i 448 k.c. przyjmuje się, że wysokość zadośćuczynienia ma charakter ocenny, dlatego przy jego określaniu sądy zachowują duży zakres swobody (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2007 r., I CSK 165/07, OSNC-ZD 2008, nr 3, poz. 66). Podkreśla się, że kryteriami istotnymi przy ustalaniu odpowiedniej sumy zadośćuczynienia są – na tle art. 445 k.c. – rodzaj naruszonego dobra, zakres i rodzaj rozstroju zdrowia, czas trwania cierpień, wiek pokrzywdzonego, intensywność ujemnych doznań fizycznych i psychicznych, rokowania na przyszłość, stopień winy sprawcy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 99/05, niepubl.) oraz – na tle art. 448 k.c. – rodzaj naruszonego dobra i rozmiar doznanej krzywdy, intensywność naruszenia oraz stopień winy sprawcy, a także sytuacja majątkowa zobowiązanego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CKN 1010/00, OSNC 2003, nr 4, poz. 56). Okoliczności te powinny być wzięte pod uwagę przy ponownym rozpoznawaniu sprawy, zwłaszcza, że stan faktyczny niniejszej sprawy jest niecodzienny. Należy w szczególności podkreślić, że bezprawne pozbawienie wielodzietnej rodziny prądu elektrycznego na kilka lat z jednej strony świadczy o znacznym stopniu winy po stronie przedsiębiorstwa energetycznego, z drugiej zaś o dużej intensywności naruszenia dóbr osobistych

związanego z pozbawieniem możliwości korzystania z wielu przejawów współczesnej cywilizacji.